

Natura-Ciutat

Josep Vallverdú

No cal ser un expert, més aviat de vegades fa certa nosa ser-ho, per descobrir si una ciutat manté un agradable equilibri entre el ciment de les vies i la pedra dels edificis, d'una banda, i l'espai destinat als jardins i parcs, de l'altra. En l'un dels platets de la balança hi posarem l'habitatge i en l'altre l'espai verd. I si una ciutat no manté aquell desitjable equilibri se'ns fa punyent, la sentim malagradosa.

Hi ha ciutats que, després d'haver crescut només en parets i terrats, han operat una renovació, amb enderrocament de barris degradats i la seva substitució per parcs, en cerca d'una compensació de la massa ofegadora de les cases. És una mesura, benintencionada, lloable, que compensa en part aquell ofec al·ludit.

D'altres han pràcticament renunciat a alleugerir la massa nuclear dels seus carrers i places, pensant en els tresors arquitectònics, mostra de la tradició cultural acumulada i el valor simbòlic de tot plegat. I el que han fet és dotar els barris nous, d'extraradi, de molta amplària de carrers, previsió de jardins, parcs infantils i es-

pais de lleure semioberts, com templets per a concerts, "bowls", i altres.

La ciutat de Lleida, ja molt estudiada pels urbanistes i sociòlegs, ha tingut un desenvolupament modern que participa de les dues solucions evocades suara, globalment parlant. Si entràvem en detalls o ens deixàvem endur per apriorismes filigranats o fílies i fòbies estrictament personals, ens perdríem en consideracions a favor o en contra de quasi cada racó o xamfrà. Agafem el conjunt resultant, la Lleida d'avui, i constatarem que ha sabut aprofitar molt bé la riquesa verda d'allò que de sempre havíem qualificat d'horta. I és que la ciutat ha anat urbanitzant, tot envaint-la a poc a poc, fent-la civil, aquella ufana que abans consideràvem que era ella la benigna invasora de la ciutat. Abans dèiem que l'horta era a tocar de les cases. Ara són els xalets, les noves urbanitzacions i barris els que empenyen el verd enllà. Les generacions més joves no poden tenir, comprensiblement, la perspectiva crítica o si es vol simplement constatadora dels més grans, però de cin-

← **Escultura.** Peça elaborada amb fusta i col·locada en una clariana del bosc de la Mitjana.

← **Pastura.** Ramat d'ovelles en un terreny erm situat en el límit entra la ciutat i l'horta.

quanta anys ençà, en produir-se les onades de la darrera expansió urbana, s'han aconseguit algunes fites importants per al demà, perquè cal tenir tothora present que una ciutat és un ésser viu en marxa cap al futur.

Per començar, destacaríem l'equalització progressiva i anivelladora del gruix d'habitatges a banda i banda del riu, gràcies als ponts i a les passarel·les. A aquest pas no trigarem gaire a poder travessar el riu per deu o més passeres suspeses sobre l'aigua; impensable una generació enrere, aquesta admirable fusió pragmàtica de la ciutat amb el riu, que ens fa comparar-la amb qualsevol ciutat europea. Ara el Segre travessa Lleida, quan antigament dèiem que "llepava" la ciutat, i ens referíem amb aquest darrer terme exclusivament al nucli que davalla de la Seu Vella i s'allarga per la riba dreta; la riba esquerra era el "fora el pont", el barri de Cappont, esquifit i allunyat, la carretera de la Bordeta i els Camps Elisis. El mateix passava enllà de Pardinyes o de l'Hospital de Santa Maria a la carretera d'Osca: allò era el final, com ho era la carretera de Torrefarrera, o la de Corbins, indrets on els canyars i les fasseres formaven part del paisatge més rural que urbà.

Les previsions de creixement tenen en compte aquest espai verd, i per incorporar-lo a les noves realitzacions urbanístiques bo és que no s'eliminin a benefici exclusiu del totxo, sinó que, com generalment i encertadament va fent-se, el marc natural s'hi har-

monitzi amb les masses edificades. L'enorme espai que s'estén des de la Bordeta i la carretera de Torres de Segre en direcció nord, fins a trobar la rotonda on comença l'avinguda de l'Estudi General, permetria pràcticament encabir-hi tota una vila, amb els vials ja fets, els arbres plantats, el Parc de les Aigües allí mateix. Hom imagina que serà un espai habitable, sa, còmode, integrat a la ciutat, de la qual aquella primera desviació pel sud des del cementiri fins al Pont Nou serà, i comença a ser, una via interior. El tot, harmònicament integrat.

Tot és millorable, però fins ara les passes que darrerament s'han fet són considerables, mèrit municipal i ciutadà en les diverses etapes consistorials. Els lleidatans podem passejar per una massa de verdor extensíssima, el parc de la Mitjana, tenim encara els Camps Elisis, les avingudes darrere l'Hospital de Santa Maria, i a banda i banda de la carretera d'Osca, els espais enjardinats de Pardinyes, les Basses, Gardeny, i aneu a saber què ens oferirà en aquest sentit d'ampliacions la pota sud.

Aquesta mescla ben trenada de verdor i d'edificació manté fins ara un equilibri que cal vigilar desvetlladament. Lleida és una ciutat equilibrada, això pot defensar-se i ha de defensar-se. Rellegir Morera i Galícia o Agelet i Garriga és com visionar un entranyable documental dels anys de la pagesia omnipresent, terrassana, de sèquies amb anguiles, Reng de la Plaça i sensació d'allunyament

Mariana. Escut de Lleida dalt de tot de la façana de l'Acadèmia Mariana.

així que hom travessava l'únic pont existent —fora del del ferrocarril—, o pel camí de la Bordeta, d'Albatàrrec. Lleida s'arredossava a la Seu Vella, dita encara Lo Castell, Lleida no passava gaire el pont, es quedava ençà dels talussos. Lleida tenia un altre tipus d'equilibri, el de la sedimentació secular, el d'un evident immobilisme, botigues de lenta transacció, una aura d'estatisme solcat per les campanes de vint esglésies i el crit dels falciots. L'espina era el carrer Major, d'eix comercial només n'hi havia un, desplaçat avui moltes illes enllà i previsiblement substituït en

el futur per nous eixos, nous passeigs de Ronda. Hem començat a caminar de manera diferent, quasi a salts, les generacions d'ara van llançades cap a un futur de molt de dinamisme, on la flexibilitat haurà de conviure amb la solidesa, i el marc vital serà una Lleida on l'alternança de verd i de ciment li conferirà una gràcia que pot desvetllar la noble enveja d'altres ciutats sense un entorn tan ric i sense una gent amb tant sentit de la innovació.

Aprofitem Lleida, el paisatge preferit de Catalunya. La volem eterna, i eternament jove.

Fira. El firal del Camp de Mart, molt a prop de l'avinguda Prat de la Riba, era el lloc on es feien els tractes per la compra i venda del bestiar.